

Raportti

**YHDISTYS- JA KUNTAKUMPPANUUS
KANSANTERVEYSYHDISTYKSILLÄ
POHJOIS-KARJALASSA 2015**

POHJOIS-KARJALAN KANSANTERVEYDEN KESKUS

Järjestö- ja kansalaistoiminnan kehittämishanke 2013 – 2017

Terveys-Jake

Tiina Vlasoff

Joensuu 2015

Raportti

YHDISTYS- JA KUNTAKUMPPANUUS KANSANTERVEYSYHDISTYKSILLÄ POHJOIS-KARJALASSA 2015

Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus
Siltakatu 10 A 16
80100 JOENSUU

050 579 0600
etunimi.sukunimi@kansanterveys.info
www.kansanterveys.info

TYÖRYHMÄ

Tiina Vlasoff, suunnittelija
Kari Hyvärinen, yhteistyökoordinaattori
Vesa Korpelainen, toiminnanjohtaja
Jonna Ekroos, viestintäsuunnittelija

Julkaisu saatavana internetistä: www.jake-hanke.fi

SISÄLLYS

1 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	5
2 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	6
2.1. Taustatiedot.....	6
2.2. Yhdistyksen toiminta.....	9
2.3. Yhdistyskumppanuus.....	13
2.4. Kuntayhteistyö.....	15
2.5. Kunnan tuki yhdistyksille.....	18
2.6. Yhdistyksen merkitys ja rooli kunnassa.....	20
2.7. Sempipi-terveyspisteet ja Itsehoitopisteet.....	23
3 YHTEENVETO.....	24
4 TOIMENPITEET.....	25

1 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Järjestö- ja kansalaistoiminnan kehittämishanke (JAKE) on Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskuksen, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen ja Pohjois-Karjalan Kylät yhteinen hanke. Edellä mainituilla kolmella organisaatiolla on hankkeessa omat osiot, jotka muodostavat yhteisen hankekokonaisuuden. Hankkeessa Kansanterveyden keskus toteuttaa Terveys-Jakea, jossa painottuu terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen.

Raha-automaattiyhdistys (RAY) kannustaa muun muassa järjestöjä keskinäiseen yhteistyöhön sekä aktiiviseen kumppanuuteen ja yhteistyömuotojen etsimiseen kuntien kanssa terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Yhteistyö ja kumppanuus antavat mahdollisuuksia järjestöille saavuttaa omia tavoitteita ja osallistua yhteiskunnalliseen terveyttä- ja hyvinvointia koskevaan keskusteluun sekä vaikuttaa omalta osaltaan hyvinvointistrategioiden sisältöön kunnissa.

Järjestökumppaneina Terveys-Jakessa ovat Yksi elämä -hankkeen kolme toteuttajaa: Aivoliitto, Diabetesliitto ja Sydänliitto. Lisäksi hankkeessa kumppaneita ovat Pohjois-Karjalan Martat, Hengityслиitto ja Ehkäisevän päihdetyö EHYT ry.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää järjestökumppaneiden alue- ja paikallisyhdistyksiltä yhdistys- ja kuntakumppanuuden tilaa sekä yhdistysten halukkuutta tehdä yhdistysten välistä yhteistyötä ja kuntayhteistyötä.

Tutkimukseen otettiin 18 sydän-, 5 diabetes-, 8 hengitys- ja 2 aivohalvausyhdistystä sekä 8 aivohalvauskerhoa ja EHYT:in jäsenjärjestö. Maakunnassa toimii 111 marttayhdistystä, joista valittiin tutkimukseen 33 yhdistystä ositetulla satunnaisotannalla.

Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä kesä-elokuussa 2015. Kysely lähetettiin 75 yhdistykselle, joista 50 vastasi. Vastausprosentti oli 67.

Kyselylomake sisälsi kysymyksiä yhdistyksen toiminnasta, yhdistyskumppanuudesta, kunnan tuesta yhdistyksille, kuntayhteistyöstä ja yhdistyksen merkityksestä ja roolista kunnassa. Lisäksi selvitettiin Semppi-terveyspisteiden ja Itsehoitopisteiden tunnettuutta sekä niiden käyttöä tulevaisuudessa.

Kyselylomakkeen suunnitteluun osallistuivat yllämainitut järjestökumppanit yhteistyössä Kansanterveyden keskuksen kanssa. Kyselyn analysointi ja raportointi tehtiin Kansanterveyden keskuksessa.

2 TUTKIMUKSEN TULOKSET

2.1. Taustatiedot

Kyselyyn vastasi 15 sydän-, 18 Martta-, seitsemän hengitys- ja neljä Diabetesyhdistystä. Aivo- ja afasiakerhoista viisi vastasi itsenäisenä ja kolme kerhoa yhdessä Pohjois-Karjalan aivohalvausyhdistyksen kanssa.

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneet yhdistykset

Yhdistys	Yhdistysten toimialueet
Sydänyhdistykset	Eno, Heinävesi, Ilomantsi, Joensuu, Kesälahti, Kitee, Kontiolahti, Lieksa, Liperi, Nurmes-Valtimo, Outokumpu, Polvijärvi, Pyhäselkä, Rääkkylä ja Tuupovaara
Marttayhdistykset	Huhuksen Martat, Alavin Martat, Ilomantsin Maukkulan Marttayhdistys, Joensuu Kettuvaaran Marttayhdistys, Karelian Martat, Kiteen Martat-99, Varparannan Marttayhdistys, Liperin Martat, Mönnin Marttayhdistys, Nunnalahden Martat, Outokummun ympäristön Marttayhdistys, Polvijärven Oriniemen Marttayhdistys, Rostuvin Martat, Rääkkylän Sintsin Marttayhdistys, Tuupovaaran Luutalahden Marttayhdistys, Ylä-Valtimon Marttayhdistys, Vuonislahden Martat ja Ylämyllyn Martat.
Hengitysyhdistykset	Enon Hengitysyhdistys, Ilomantsin Hengitysyhdistys, Joensuun Seudun Hengitysyhdistys, Juuan Hengitysyhdistys, Keski-Karjalan Hengitysyhdistys (Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi), Lieksan Hengitysyhdistys (Lieksa, Nurmes, Valtimo) ja Länsi-Karjalan Hengitysyhdistys (Liperi, Outokumpu, Polvijärvi)
Diabetesyhdistykset	Joensuun seudun Diabetesyhdistys (Liperi, Kontiolahti, Ilomantsi), Keski-Karjalan Diabetes (Kiteen kaupunki, Kesälahti, Rääkkylän, Tohmajärvi), Lieksan Diabetesyhdistys ja Ylä-Karjalan Diabetesyhdistys (Nurmes, Valtimo)
Aivohalvausyhdistys ja aivohalvaus- ja afasiakerhot	Juuan kerho, Keski-Karjalan aivohalvaus- ja afasiakerho, Liperin aluekerho, Outokummun aivohalvaus- ja afasiakerho, Polvijärven aivohalvaus- ja afasiakerho, Pohjois-Karjalan Aivohalvausyhdistys yhdessä Enon, Heinäveden ja Kontiolahden aivohalvaus- ja afasiakerhojen kanssa

Tutkimuksessa kysyttiin yhdistyksen kotikunta. Kotipaikkakunnan mukaan eniten kyselyyn osallistui yhdistyksiä Joensuun seudulta (11 yhdistystä). Ilomantsin, Juuan, Kiteen, Kontiolahden, Lieksan, Liperin, Outokummun, Polvijärven kunnista ja Nurmes-Valtimon alueelta kyselyyn osallistui 3-5 eri yhdistystä ja Heinäveden, Kesälahden ja Rääkkylän kunnista osallistuneita yhdistyksiä oli 1-2.

Taulukko 2. Yhdistykset kotipaikkakunnan mukaan

Yhdistyksen kotipaikka	Yhdistys
Heinävesi	Heinäveden Sydänyhdistys
Ilomantsi	Ilomantsin Sydänyhdistys, Huhuksen Martat, Ilomantsin Maukkulan Marttayhdistys, Ilomantsin Hengitysyhdistys
Joensuu (Eno, Tuupovaara, Pyhäselkä)	Enon Sydänyhdistys, Joensuun Sydänyhdistys, Pyhäselän Sydänyhdistys, Tuupovaaran Sydänyhdistys, Joensuun Kettuvaaran Martat, Karelian Martat, Tuupovaaran Luutalahden Marttayhdistys, Enon Hengitysyhdistys, Joensuun Seudun Hengitysyhdistys, Joensuun Seudun Diabetesyhdistys, Pohjois-Karjalan Aivohalvausyhdistys
Juuka	Nunnalahden Martat, Rostuvin Martat, Juuan Hengitysyhdistys, Juuan Aivohalvaus- ja afasiakerho
Kesälahti	Kesälahden Sydänyhdistys
Kitee	Kiteen Sydänyhdistys, Kiteen Martat -99, Keski-Karjalan Hengitysyhdistys, Keski-Karjalan Diabetesyhdistys, Keski-Karjalan Aivohalvaus- ja afasiakerho
Kontiolahti	Kontiolahden Sydänyhdistys, Varparannan Marttayhdistys, Mönnin Marttayhdistys
Liekka	Lieksan Sydänyhdistys, Vuonilahden Martat, Lieksan Hengitysyhdistys, Lieksan Diabetesyhdistys
Liperi	Liperin Sydänyhdistys, Liperin Martat, Ylämyllyn Martat, Liperin Aivohalvaus- ja afasia- aluekerho (aivohalvaus)
Nurmes Valtimo	Nurmes-Valtion Sydänyhdistys, Ylä-Karjalan Diabetesyhdistys, Ylä-Valtimon Marttayhdistys
Outokumpu	Outokummun Sydänyhdistys, Outokummun Ympäristön Marttayhdistys, Outokummun Aivohalvaus- ja afasiakerho
Polvijärvi	Polvijärven Sydänyhdistys, Polvijärven Oriniemen Marttayhdistys, Länsi-Karjalan Hengitysyhdistys, Polvijärven Aivohalvaus- ja afasiakerho
Rääkkylä	Rääkkylän Sydänyhdistys, Rääkkylän Sintsin Marttayhdistys

Kysely lähetettiin yhdistyksen puheenjohtajalle ja sihteerille. Kyselyyn toivottiin vastattavan yhdessä jonkun hallituksen luottamushenkilön tai jonkun muun yhdistyksen toimihenkilön kanssa, jotta yhdistyksen toiminnasta saataisiin laajempi näkemys. Useimmiten kyselyyn vastasi yksin yhdistyksen puheenjohtaja (78 %). Jos kyselyyn vastattiin jonkun muun kanssa, niin vastaajana oli puheenjohtaja yhdessä hallituksen, hallituksen jäsen, kerhonvetäjän, sihteerin, varapuheenjohtajan, rahastonhoitajan tai varapuheenjohtajan kanssa.

Taulukko 3. Vastaajan asema yhdistyksessä

Vastaajan asema yhdistyksessä	%
Puheenjohtaja	78
Sihteeri	12
Joku muu (esim. jäsen sihteeri)	10

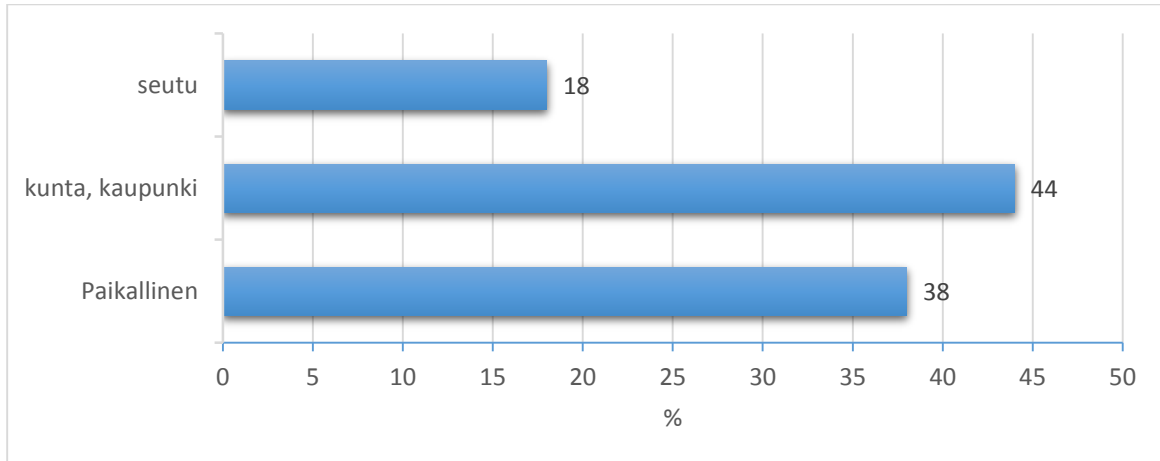
Tutkimuksessa kysyttiin, mikä oli yhdistyksen jäsenmäärä vuoden 2015 alussa. 78 %:lla yhdistyksistä jäsenmäärä oli tuolloin ≤ 300 jäsentä. Vastaajista yli puolet oli alle 100 jäsenen yhdistyksiä. Yli 300 jäsenen yhdistyksiä vastaajista oli 22 %. Yli 500 jäsenen yhdistyksiä oli vain 8 %. Suurimpia yhdistyksiä olivat Joensuun Sydänyhdistys, Nurmes-Valtimon Sydänyhdistys, Joensuun seudun Diabetesyhdistys ja Joensuun seudun Hengitysyhdistys.

Taulukko 4. Yhdistyksen jäsenmäärä vuoden 2015 alussa

Jäsenmäärä	%
alle 100 jäsentä	52
101 - 300 jäsentä	26
301 - 500 jäsentä	14
yli 500 jäsentä	8

2.2. Yhdistyksen toiminta

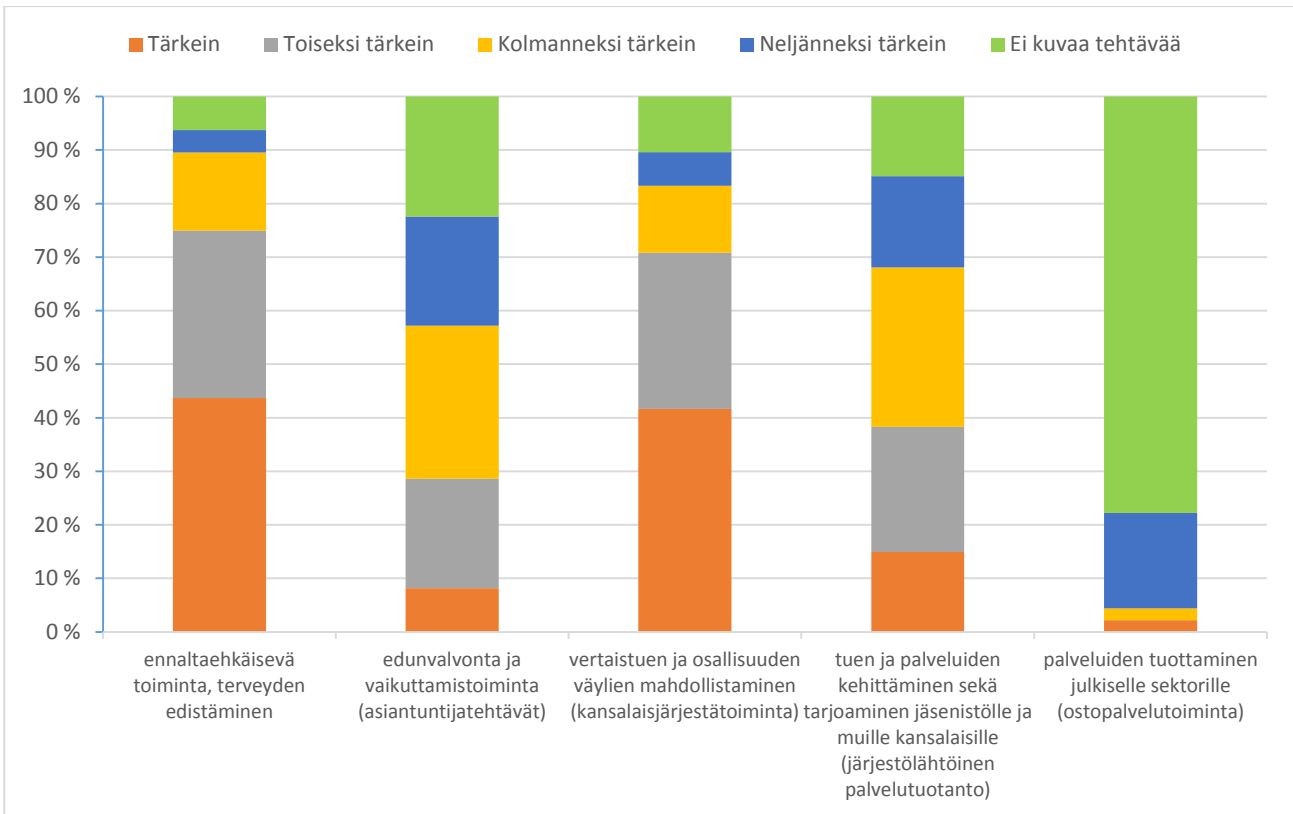
Yhdistykseltä kysyttiin ensisijainen toiminta-alue. Yli 40 % yhdistyksistä toimii kunta- tai kaupunkialueella. Yhdistyksistä Martat toimivat muita yhdistyksiä yleisimmin paikallisesti ja suurin osa sydänyhdistyksistä kunnissa tai kaupungin alueella. Hengitys-, diabetes-, ja aivohalvausyhdistykset toimivat seudullisesti.

Kuvio 1. Yhdistyksen ensisijainen toiminta-alue

Yhdistykseltä tiedusteltiin toiminnan pääasiallista tarkoitusta. Heitä pyydettiin laittamaan kuviossa 2 luetellut tehtävät yhdistyksen toiminnan kannalta tärkeysjärjestykseen siten, että tärkeintä tehtävää ositti numero 1, toiseksi tärkeintä numero 2, kolmanneksi tärkeintä numero 3 ja neljänneksi tärkeintä numero 4. Ellei jokin tehtävä kuvannut yhdistyksen toimintaa, tuli valita numero 0.

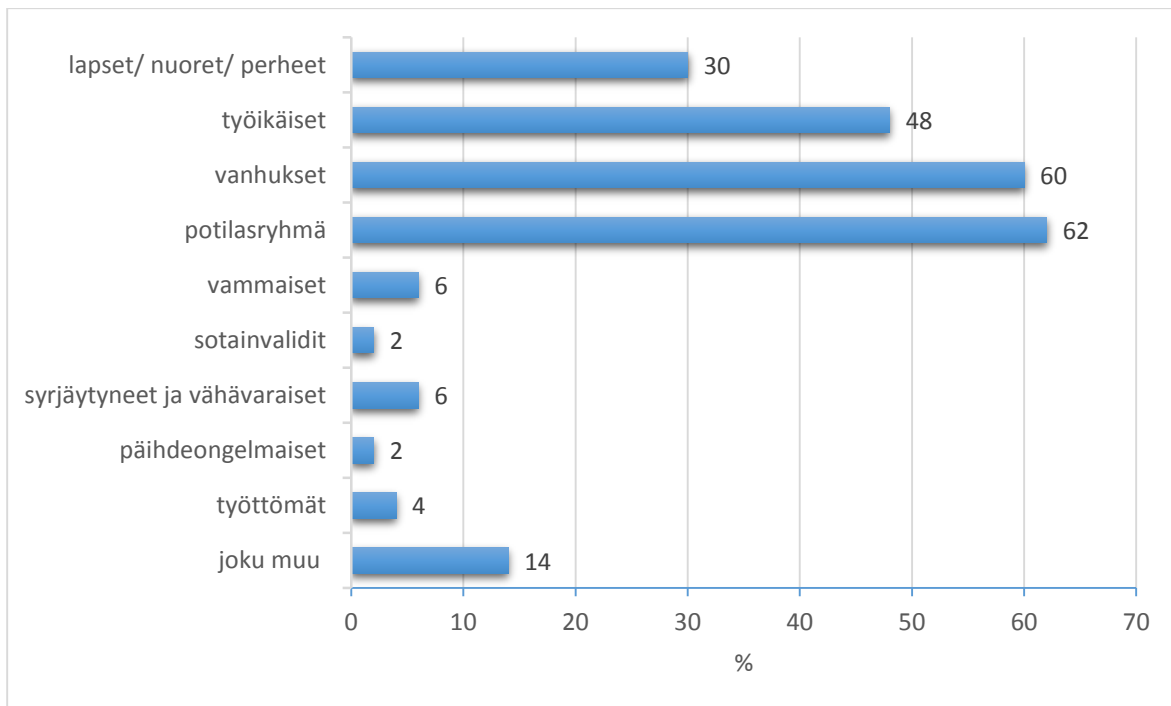
Ennaltaehkäisevä toiminta, terveyden edistäminen ja vertaistuen ja osallisuuden väylien mahdollistaminen koettiin tärkeimmiksi yhdistyksen toiminnan tarkoitukseksi. Vastaajat kokivat, ettei palveluiden tuottaminen julkiselle sektorille kuvaa yhdistyksen toiminnan tehtävää.

Kuvio 2. Yhdistyksen toiminnan pääasiallinen tarkoitus

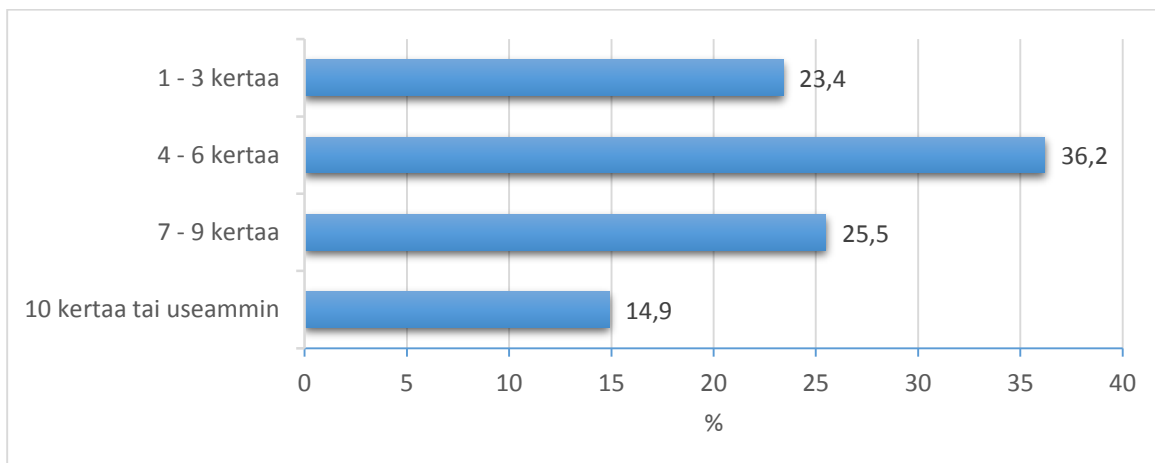
Tutkimuksessa selvitettiin, mikä on yhdistyksen toiminnan ensisijainen kohderyhmä. Valittavana oli useita vastausvaihtoehtoja. Potilasryhmät, vanhukset, työikäiset ja lapset tai nuoret tai perheet olivat neljä suurinta ensisijaista toiminnan kohderyhmää yhdistyksillä. Erityisryhmät kuten vammaiset, sotainvalidit, syrjäytyneet ja vähävaraiset, päihdeongelmaiset ja työttömät esiintyivät vähiten yhdistyksen toiminnan ensisijaisena kohteena.

Kysyttäessä avoimella kysymyksellä onko toiminnan ensisijainen kohde joku muu kuin edellä mainittu, vastauksissa esiintyi kerran mainita seuraavista: asiasta kiinnostuneet, koko kylä, naiset, omaishoitajat, omat jäsenet ja tilaisuuksien järjestäminen.

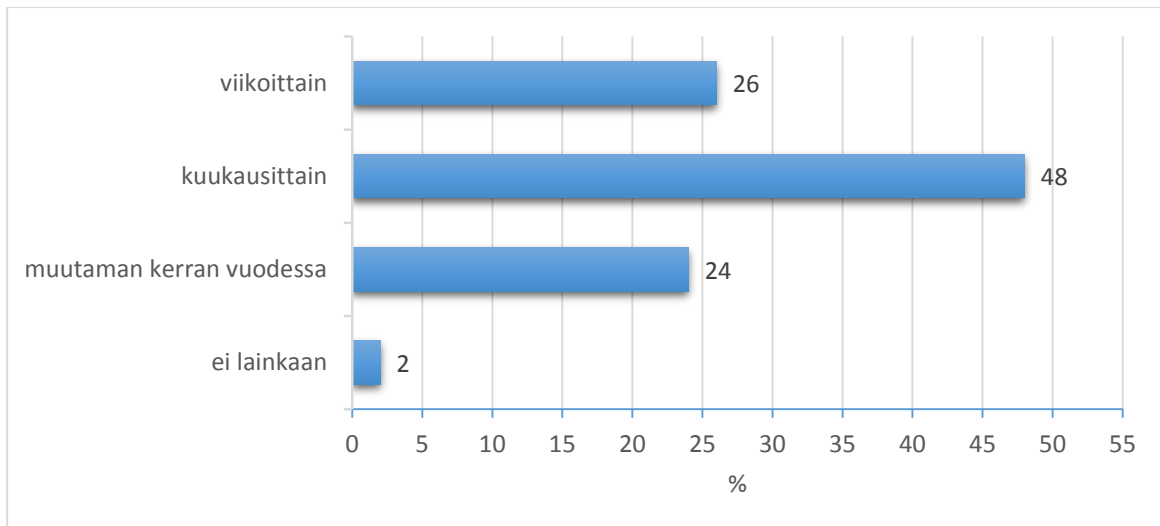
Kuvio 3. Yhdistyksen toiminnan ensisijainen kohde

Tutkimuksessa selvitettiin yhdistyksen kokoontumista hallinnollisiin kokouksiin vuoden 2014 aikana. Hallinnollisilla kokouksilla tarkoitettiin hallituksen kokouksia ja sääntömääräisiä vuosikokouksia. Yhdistyksistä yli kolmannes ilmoitti kokoontuvansa hallinnollisiin kokouksiin 4-6 kertaa vuodessa. Yli 20 % vastaajista ilmoitti kokoontuvan 1-3 kertaa tai 7-9 kertaa.

Kuvio 4. Yhdistyksen kokoontuminen vuoden 2014 aikana hallinnollisiin kokouksiin

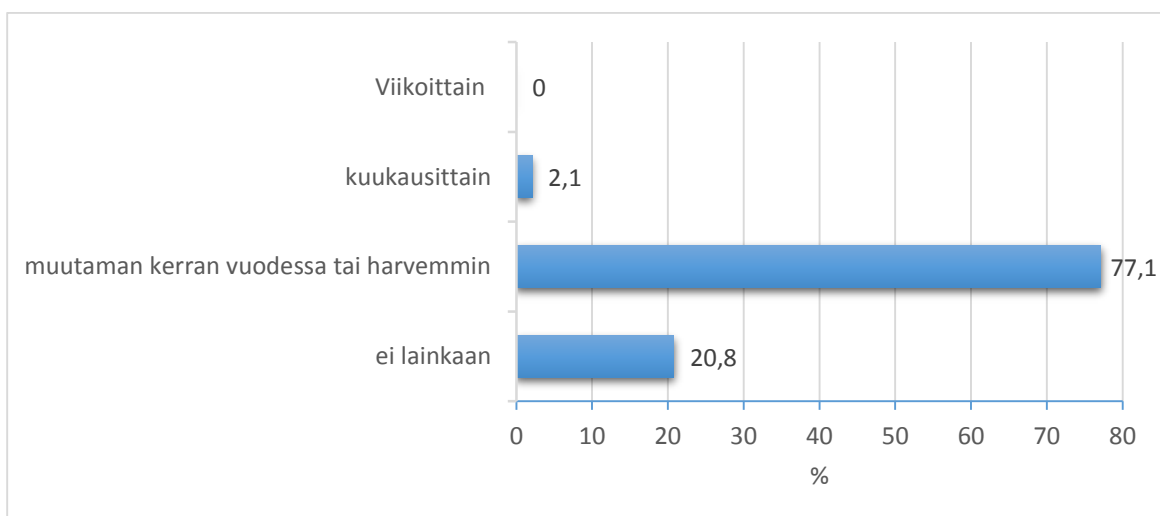
Tutkimuksessa kartoitettiin yhdistykseltä kuinka usein he järjestivät toimintaa vuoden 2014 aikana jäsenille. Toiminnalla tarkoitettiin retkiä, kerhoja, harrastustoimintaa, tapahtumia, koulutuksia, vapaaehtoistoimintaa jne. Lähes puolet yhdistyksistä järjesti kuukausittain edellä mainittua toimintaa jäsenille. Yhdistyksistä 26 % järjesti viikoittain toimintaa ja 24 % muutaman kerran vuodessa.

Kuvio 5. Yhdistyksen järjestämän toiminnan useus jäsenille vuoden 2014 aikana

Tutkimuksessa tiedusteltiin myös sitä, kuinka usein yhdistys järjesti toimintaa kuntalaisille vuoden 2014 aikana. Kuntalaisille järjestetyllä toiminnalla tarkoitettiin toimintaa, joka ei liity suoraan yhdistyksen jäseniin vaan toimintaa, jota kohdistettiin koko väestöön esimerkiksi kampanjat, palvelutoiminta ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

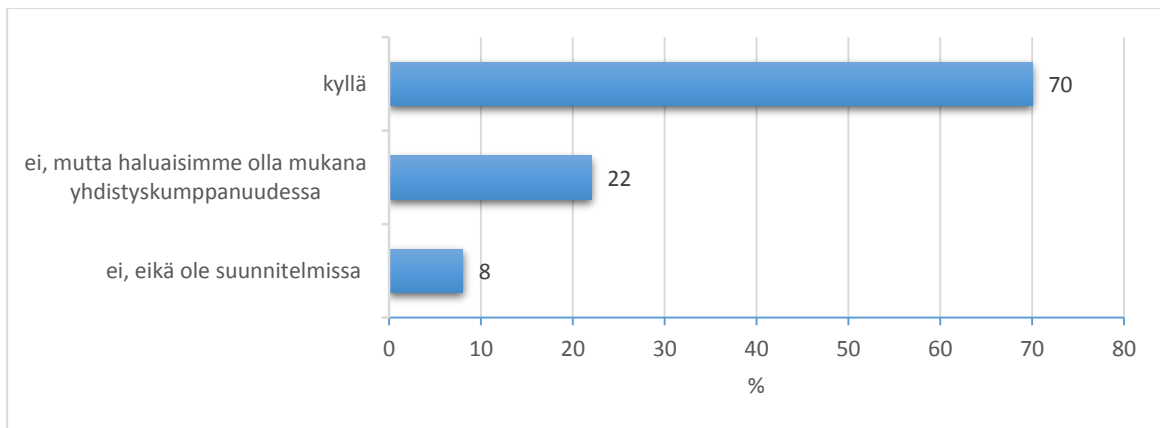
Yhdistyksistä 77 % järjesti kuntalaisille toimintaa muutaman kerran vuodessa tai harvemmin. Noin 21 % yhdistyksistä ei järjestänyt toimintaa lainkaan vuoden 2014 aikana.

Kuvio 6. Useus jolloin yhdistys järjesti kuntalaisille toimintaa vuoden 2014 aikana

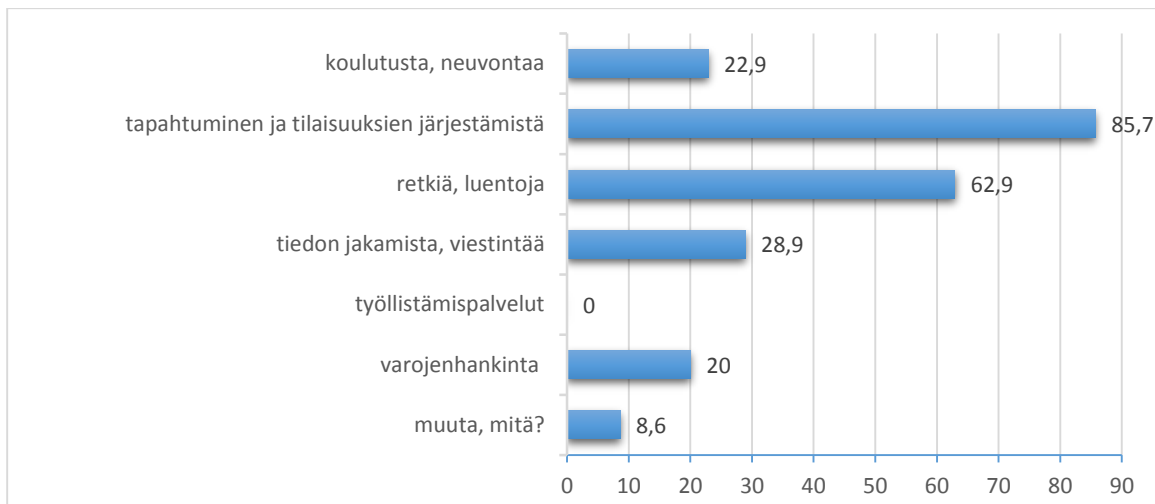
2.3. Yhdistyskumppanuus

Tutkimuksessa kysyttiin yhdistykseltä esiintyykö heillä yhdistyskumppanuutta muiden yhdistysten kanssa. Yhdistyskumppanuudella tarkoitettiin yhden tai useamman yhdistyksen kanssa tehtävää yhteistyötä. 70 % yhdistyksistä tekee yhteistyötä samankaltaisten yhdistysten tai samalla alueella toimivien muiden alue- tai paikallisyhdistysten kanssa. 22 % ei tee yhteistyötä mutta haluaisivat olla mukana yhdistyskumppanuudessa. Yhdistyksistä 8 % ilmoitti, ettei heillä ole yhteistyötä eikä ole suunnitelmassa tehdä sitä muiden yhdistysten kanssa. Yhdistyksen kotikunnan mukaan yhdistysten välistä yhteistyötä tehtiin eniten Joensuussa ja toiseksi eniten Polvijärvellä ja Ilomantsissa.

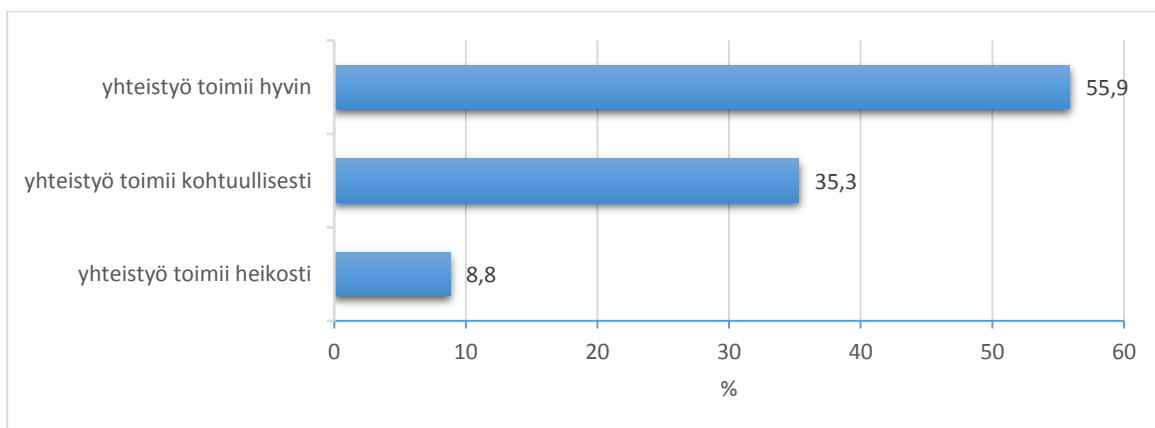
Kuvio 7. Yhdistyskumppanuuden esiintyminen

Yhdistyksillä, joilla esiintyi yhdistyskumppanuutta, kysyttiin yhdistyskumppanuuden luonnetta. Yhdistys sai valita useamman vastausvaihtoehdon valmiiksi listatuista vaihtoehdoista. Yhdistyksistä noin 86 %:lla yhteistyö oli luonteeltaan pääasiassa tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämistä. Yli 60 %:lla yhdistyksistä kumppanuuden luonteena olivat retket ja luennot. Koulutusta, neuvontaa, tiedon jakamista, viestintää ja varojen hankintaa esiintyi alle 30 %:lla yhdistyksistä. Muutama yhdistys ilmoitti kysymyksessä mitä muuta yhdistyskumppanuuden olevan tutustumista ja virkistäytymistä yhdessä, yhdessä liikkumista ja rahallisen avun.

Kuvio 8. Yhdistyskumppanuuden luonne

Yhdistyksillä, joilla esiintyi yhdistyskumppanuutta, yli puolella yhdistyksistä yhteistyö toimii hyvin ja kolmanneksella kohtuullisesti.

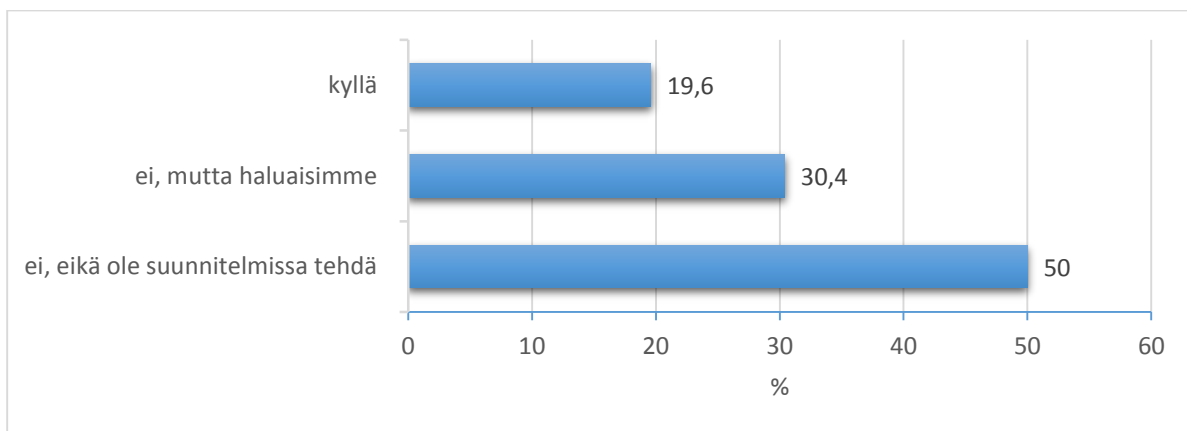
Kuvio 9. Yhteistyön toimivuus yhdistyskumppanuudessa

Yhdistykseltä tiedusteltiin avoimella kysymyksellä, millaista yhteistyötä he haluaisivat tehdä yhdistyskumppanuudessa. Vastauksissa toivottiin yhdessä järjestettäviä tapahtumia kuten liikunta, koulutukset, retket, matkat ja messut. Paikallisten yhdistysten välille toivottiin vuorovaikutusta ja yhdistysvierailuja. Toimintaa tulisi suunnata yhdistyksen jäsenille ja koko väestölle. Toimintaa tulisi toteuttaa vertais-, kerho- ja kurssitoimintana. Lisäksi toivottiin yhteistyöhän uusia ideoiden kehittämistä. Yhteistyötä halutaan tehdä tarpeen ja voimavarojen mukaan, ja sen tulee liittyä jäsenistön kiinnostuksen kohteisiin.

2.4. Kuntayhteistyö

Tutkimuksessa yhdistykseltä tiedusteltiin, onko heillä kuntayhteistyötä ja minkä kunnan kanssa. Kuntayhteistyöllä tarkoitettiin yhdistysten tuottamia maksullisia tai maksuttomia palvelua kunnalle. Puolet yhdistyksistä ilmoitti, ettei heillä ole, eikä suunnitelmassa ole tehdä kuntayhteistyötä. 30 % vastaajista ilmoitti, ettei kuntayhteistyötä esiinny mutta he haluaisivat sitä tehdä. Noin 20 % yhdistyksistä teki kuntayhteistyötä.

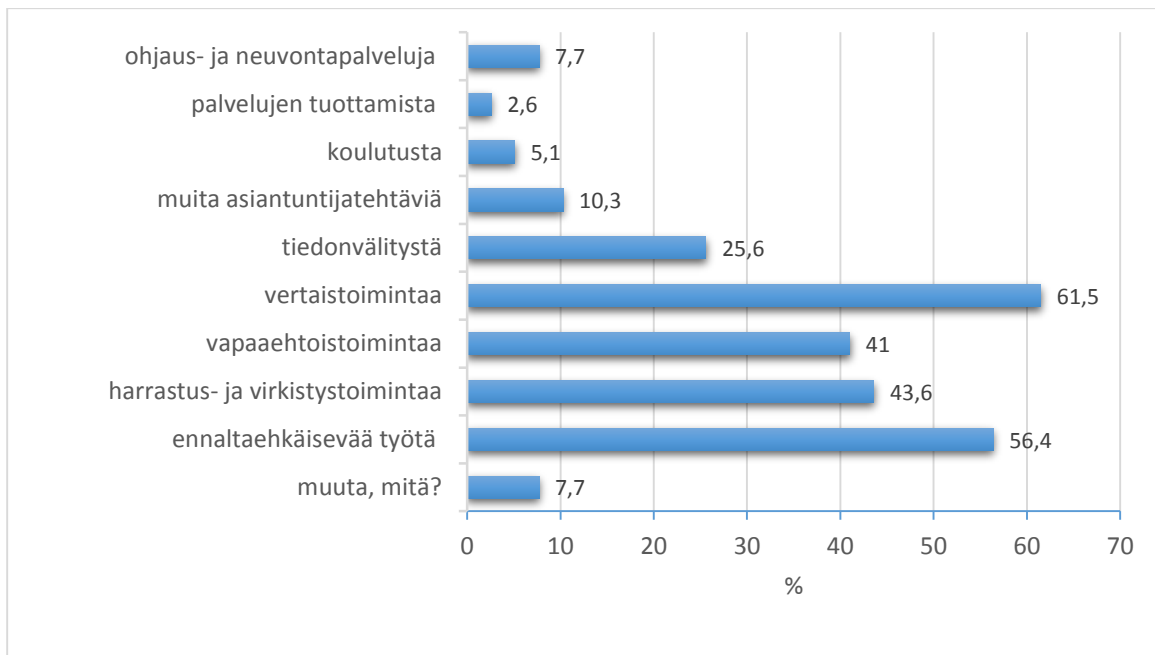
Sydänyhdistyksistä Eno, Ilomantsi, Liperi ja Tuupovaara toteuttivat oman kunnan kanssa yhteistyötä, Joensuun Seudun Diabetes Joensuun kaupungin, Kiteen Martat -99 Kiteen kaupungin, Pohjois-Karjalan Aivohalvausyhdistys Kontiolahden kunnan ja Joensuun kaupungin kanssa ja Rääkkylän Sintsin Martat Rääkkylän kunnan kanssa.

Kuvio 10. Yhdistysten kuntayhteistyö

Tutkimuksessa kysyttiin, millaista toimintaa yhdistys voi tarjota kuntayhteistyöhön. Yhdistys sai valita kysymyksessä useamman vastausvaihtoehdon. Yli 60 prosenttia vastaajista tarjoaisi kuntayhteistyöhön vertaistoimintaa ja lähes 57 % ennaltaehkäisevää toimintaa. Harrastus- ja virkistystoimintaa ja vapaaehtoistoimintaa yhdistyksistä tarjoaisi yli 40 %.

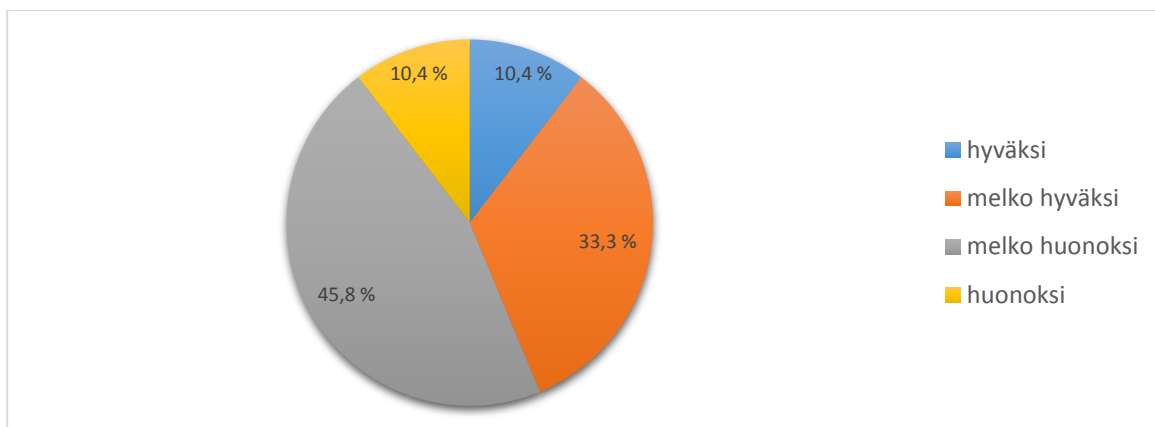
Avoimella kysymyksellä kartoitettiin mitä muuta yhdistyksellä olisi tarjota kuntayhteistyöhön. Esille nousivat tiedon jakaminen terveistä elintavoista, mahdollistaisi tapahtumien järjestämistä ja tuottaisi liikunta- tai kulttuuripalveluja.

Kuvio 11. Yhdistysten tarjoama toiminta kuntayhteistyöhön

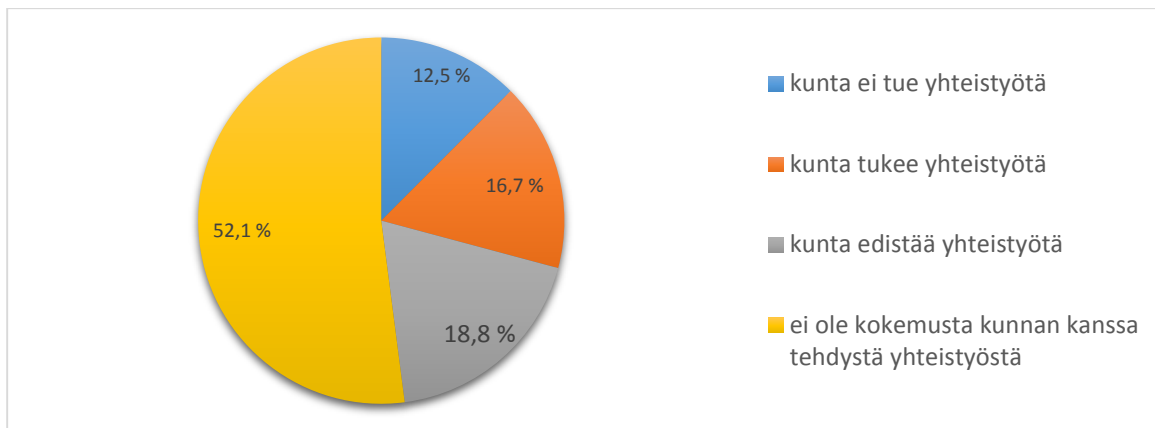
Tutkimuksessa selvitettiin, millaiseksi yhdistys kokee vaikuttamismahdollisuudet kuntayhteistyössä. Yhdistyksistä 56 % koki vaikuttamismahdollisuudet jollain tapaa huonoksi ja yli 40 % hyväksi.

Yhdistykset, joilla esiintyi kuntayhteistyötä kokivat vaikuttamismahdollisuudet kuntayhteistyössä pääasiassa hyväksi tai melko hyväksi.

Kuvio 12. Yhdistyksen kokemus vaikuttamismahdollisuudesta kuntayhteistyössä

Tutkimuksessa tiedusteltiin, kuinka toimivana yhdistys näkee yhteistyön kunnan kanssa. Puolet yhdistyksistä ilmoitti, ettei heillä ole kokemusta kunnan kanssa tehdystä yhteistyöstä. Vastaajista 16 % ilmoitti, että kunta tukee yhteistyötä ja 18 % että kunta edistää yhteistyötä.

Kuvio 13. Yhdistysten näkemys yhteistyön toimivuudesta kunnan kanssa

Avoimella kysymyksellä tiedusteltiin, minkälaista kuntayhteistyötä yhdistys haluaisi tehdä. Yhdistykset haluavat antaa osaamista ja kokemusta ennaltaehkäisevään kansanterveystyöhön eri-ikäisille, tarjota asiantuntijuutta erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin, järjestää vertais- ja vapaaehtois- ja harrastus-/virkistystoimintaa ja toteuttaa toimintaa yhteistyössä eri yhdistysten kanssa.

Pienet yhdistykset ilmaisivat huolensa siitä, etteivät heidän resurssit ja voimavarat riitä yksin toimimiseen vaan siihen tarvitaan eri yhdistysten kumppanuutta. Kunnalta toivotaan asiantuntijoita tilaisuuksiin, toiminta- ja kokoustiloja ja työllistämispalveluja. Lisäksi yhdistykset toivovat kunnilta kiinnostusta aiempaa enemmän yhdistystoimintaan, taloudellista tukea ja yhteistyötä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Lainauksia vastauksista:

”Tiedon jakaminen terveistä elintavoista.”

”Esitelmöitsijöitä (esim. lääkäri tai joku sellainen).”

”Kunnalta tilat vertaistukiryhmien kokoontumiseen. Kunnan kanssa yhteistyössä järjestää erilaisia tapahtumia kuntalaisille.”

”Pienellä yhdistyksellä ei ole mahdollisuuksia yhteistyöhön (pieni yhdistys, yhdistyksen ikärakenne)”

”Kunta voisi olla yhteydessä yhdistyksemme kanssa ja hyödyntää meidänkin tietämystä.”

Avoimella kysymyksellä kartoitettiin, mitä kehitettävää yhdistyksellä yhdistys- ja kuntayhteistyössä on. Vastauksissa nousi esille tarve tehdä yhteistyötä muiden saman järjestön yhdistysten ja muiden yhdistysten kanssa, asiantuntijayhteistyö, näkyvyyden ja tiedottamisen lisääminen ja uskominen omaan osaamiseen.

Kunnilta toivottiin yhteyshenkilön nimeämistä, vuorovaikutusta, asiantuntija apua, kannustamista, tilojen käyttöä ja taloudellista tukea. Lisäksi toivottiin yhteistyön periaatteiden ja tapojen selvittämistä ja selkiyttämistä.

Lainauksia vastauksista:

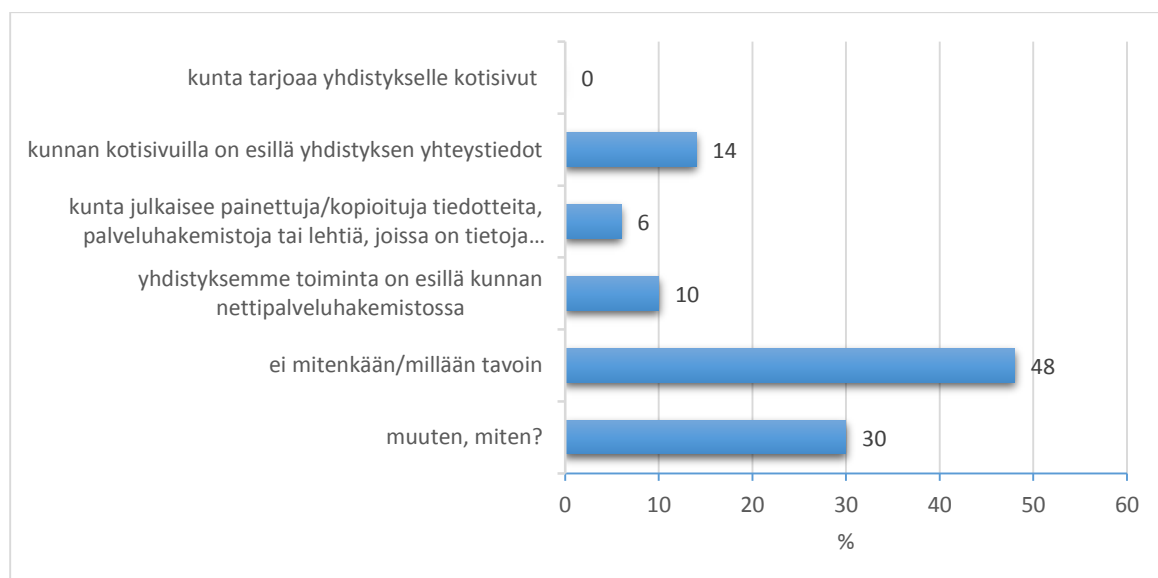
”Saada kuntapuolelta yhteishenkilö, innostunut, osaava ja yhteistyökykyinen organisoimaan yhteistyöasioita.”

”Toimijat olisi saatava uskomaan omaan tekemiseen sekä näkemään se hyöty, mikä yhteistyöllä olisi mahdollista saavuttaa. Kunnan tulisi aktiivisesti kannustaa osaltaan yhdistysten toimintaa jos ei avustusten muodossa niin ainakin tarjoamalla konkreettisia materiaali- /toimintatilojen tarjontaa.”

”Vuorovaikuttaminen, sekä yhdistyksen että kunnan tarpeiden huomioon ottaminen.”

2.5. Kunnan tuki yhdistyksille

Tutkimuksessa kysyttiin, tukeeko kunta yhdistyksen näkyvyyttä tarjoamalla yhdistykselle kotisivut, laittamalla kunnan sivuille yhdistyksen yhteystiedot, julkaisemalla painettua materiaalia, joissa on tietoja yhdistyksestä, julkaisemalla yhdistyksen toimintaa kunnan nettipalveluhakemistossa tai ei millään tavoin. Kysymykseen sai vastata valitsemalla useamman vastausvaihtoehdon. Lähes puolet yhdistyksistä ilmoitti, ettei kunta tue millään tavoin yhdistyksen näkyvyyttä. 14 %:lla yhdistyksistä on kunnan kotisivuilla yhdistyksen yhteystiedot. 10 %:lla yhdistyksistä toiminta on esillä kunnan nettipalveluhakemistossa. Yhdistyksistä 6 % ilmoitti, että kunta julkaisee painettuja/kopioituja tiedotteita, palveluhakemistoja tai lehtiä, joissa on tietoja yhdistyksistä.

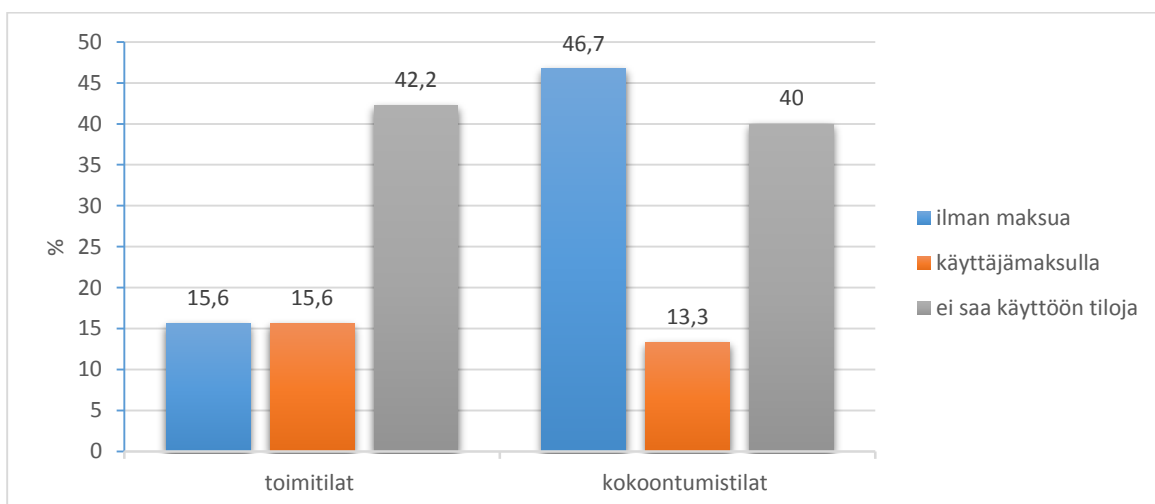

Kuvio 14. Miten kunta tukee yhdistyksien näkyvyyttä

Avoimeen kysymykseen muuten, miten kysymyksellä kartoitettiin muita kunnan tarjoamia näkyvyyden muotoja yhdistykselle. Vastauksissa nousi esille, että kunta antaa tiloja käyttöön eri tarkoituksiin, avustaa tapahtumia ja tarjoaa puitteita terveyden edistämiseen asiantuntijoiden ja itsehoitopisteiden välityksellä.

Tutkimuksessa selvitettiin kunnan tukipalveluita yhdistyksille. Valmiita valittavia vastausvaihtoehtoja oli kunnan myöntämät toiminta- ja yleisavustukset, kohde- ja investointiavustukset, hanketuet ja puskurilainat, vastikkeellinen yhteistyö kuten ostopalvelut sekä palvelujen tuottaminen ja muut tukipalvelut. Vastaaja sai valita useamman vastausvaihtoehdon edellä mainituista. 56 % vastaajista ilmoitti, että kunnan tuki yhdistykselle toteutuu myönnettyillä toiminta- ja yleisavustuksilla. Toiseksi eniten ilmoitettiin muut tukipalvelut (52 %). Muina tukipalvelumuotona ilmoitettiin vähintään kerran ilmaiset kokoustilat, luentotilat, liikuntatilat ja ohjaus, neuvonta, kopiointimahdollisuus ja työllistämisasiossa saatu rahoitus. Lisäksi vastauksissa esiintyi muodot ei tietoa, ei mitään ja ei saatu tukipalveluja. Yksikään yhdistys ei ilmoittanut tukipalveluksi hanketukia, puskurilainoja eikä vastikkeellista järjestöyhteistyötä, jota toteutetaan ostopalveluna tai palvelujen tuottamisena.

Tutkimuksessa tiedusteltiin, voiko yhdistys saada käyttöön kunnalta toimitilat ja kokoontumistilat ilman maksua vaihtoehtoisesti käyttäjämaksulla tai yhdistys ei saa ollenkaan käyttöön kyseisiä tiloja. Lähes puolet yhdistyksistä ilmoitti saavansa käyttöön kunnalta kokoontumistilat ilman maksua. Noin 40 % yhdistyksistä raportoi, etteivät saa käyttöön toimii- tai kokoontumistiloja.

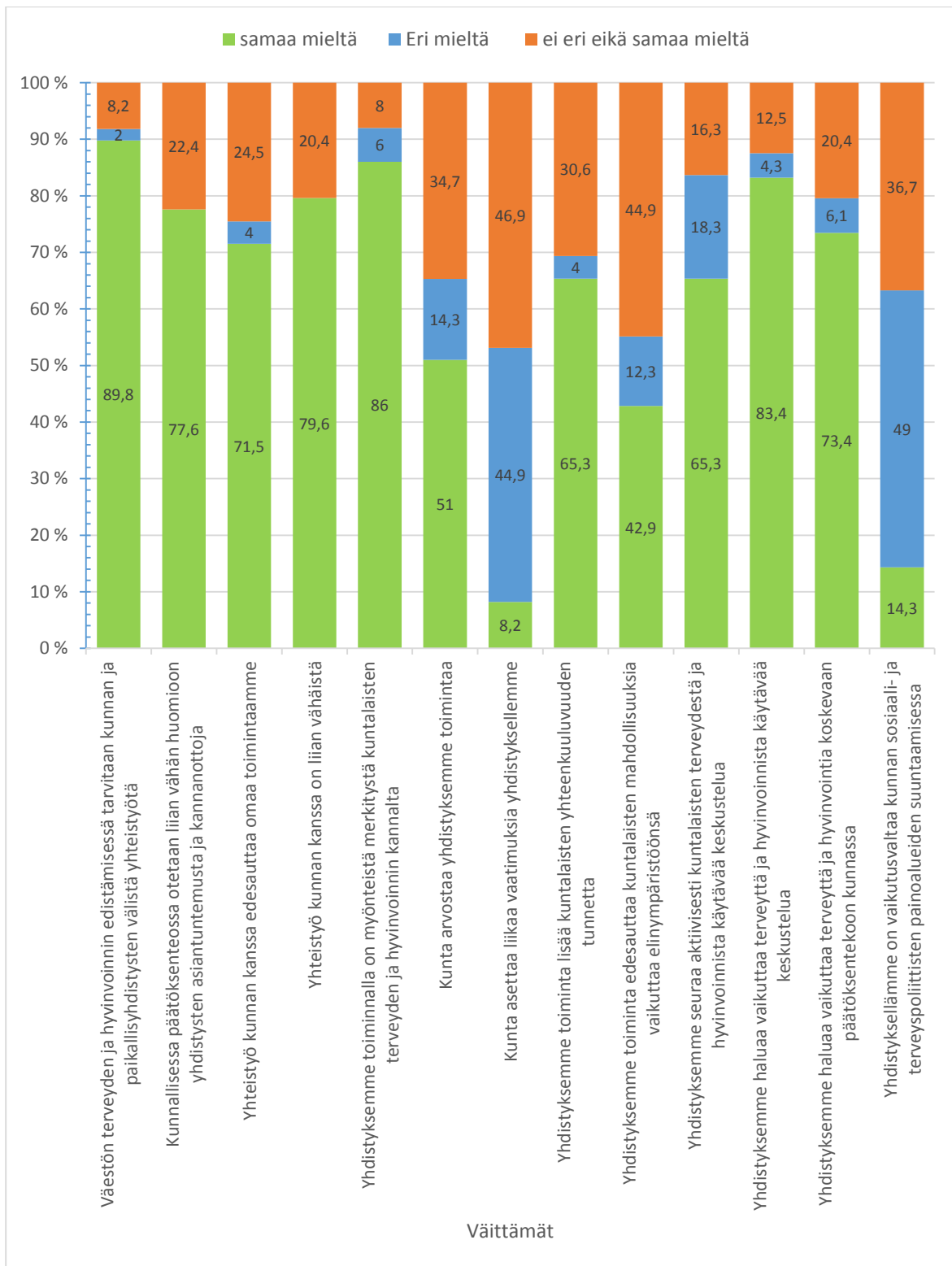

Kuvio 15. Tilojen käyttömahdollisuudet

2.6. Yhdistyksen merkitys ja rooli kunnassa

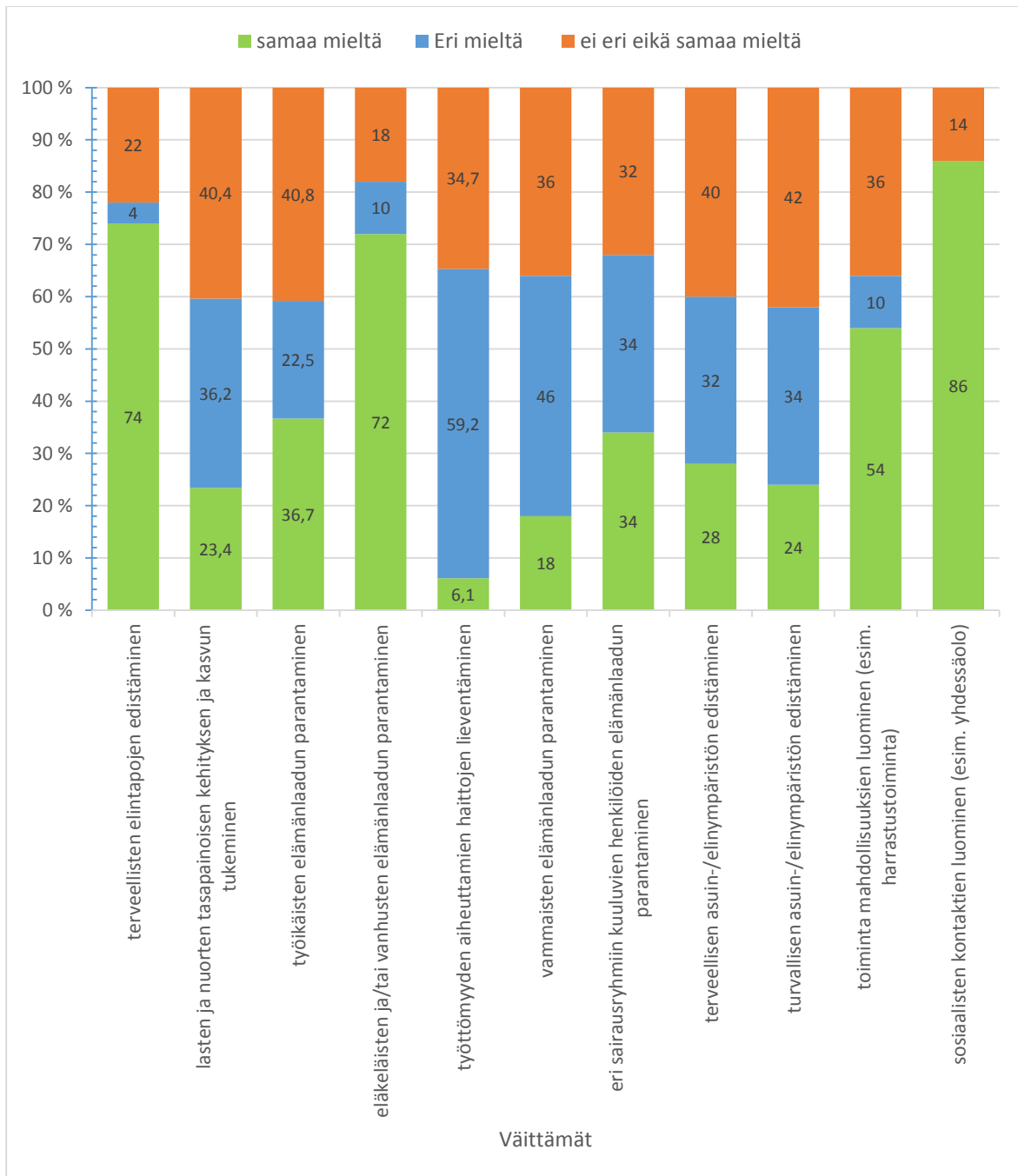
Yhdistyksen merkitystä ja roolia kunnassa kartoitettiin erilaisin väittämin. Ensiksi esitettiin väittämiä yhdistyksen toiminnasta ja lopuksi yhdistyksen toiminnassa painottuvista tekijöistä. Molemmissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot täysin eri mieltä ja eri mieltä luokiteltiin vastausvaihtoehdoksi *eri mieltä* ja jonkin verran samaa mieltä ja täysin samaa mieltä luokiteltiin vastausvaihtoehdoksi *samaa mieltä*. Ei erimieltä eikä samaa mieltä säilyi sellaisenaan

Yhdistyksen toimintaa koskevissa väittämissä lähes 90 % yhdistyksistä oli samaa mieltä siitä, että väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tarvitaan kunnan ja paikallisyhdistysten välistä yhteistyötä. Toiseksi eniten oltiin samaa mieltä väittämässä, että yhdistyksen toiminnalla on myönteistä merkitystä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta, ja kolmanneksi yhdistys haluaa vaikuttaa terveyttä ja hyvinvointia koskevaan päätöksentekoon kunnassa. Noin 50 % yhdistyksistä oli eri mieltä väittämissä, että yhdistyksellämme on vaikutusvaltaa kunnan ja sosiaali- ja terveystieteiden painoalueiden suuntaamisessa sekä yhdistyksellämme on vaikutusvaltaa kunnan sosiaali- ja terveystieteiden painoalueiden suuntaamisessa.

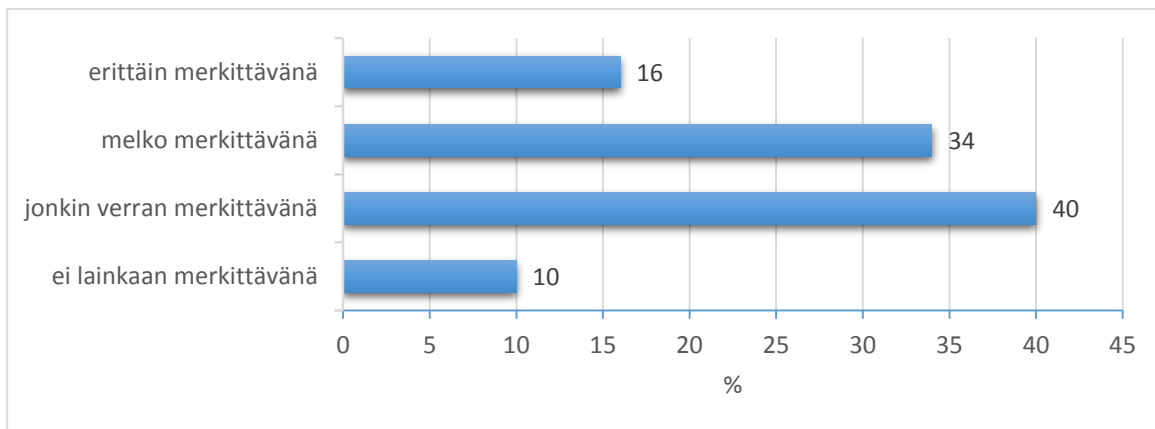
Kuvio 16. Yhdistysten toiminta ja tilanne

Lopuksi kysyttiin eri väittämällä, mitkä tekijät painottuvat yhdistyksen toiminnassa. Väittämässä sosiaalisten kontaktien luominen, terveellisten elintapojen edistäminen, ja eläkeläisten ja/tai vanhusten elämänlaadun parantaminen oltiin eniten samaa mieltä. Erimieltä oltiin eniten väittämässä työttömyyden aiheuttamien haittojen lieventäminen ja vammaisten elämänlaadun parantuminen.

Kuvio 17. Yhdistysten toiminnassa painottuvat tekijät

Yhdistyksiltä kysyttiin, miten merkittävänä he pitävät toimintaansa kuntalaisten terveyden- ja hyvinvoinnin kannalta. Noin puolet yhdistyksistä piti toimintaansa erittäin tai melko merkittävänä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta.

Kuvio 18. Miten merkittävänä yhdistys pitää toimintaansa kuntalaisten terveyden- ja hyvinvoinnin kannalta

2.7. Semppi-terveyspisteet ja Itsehoitopisteet

Semppi-terveyspisteitä ja Itsehoitopisteitä on muun muassa terveysasemilla, kirjastoissa ja kauppaliikkeissä. Ne ovat kaikille avoimia, maksuttomia pisteitä, joissa on tarjolla tutkittua tietoa terveydestä ja vinkkejä oman terveydentilan ja elämäntapojen arviointiin.

Tutkimuksessa kysyttiin, miten yhdistyksessä tunnetaan paikalliset Semppi-terveyspisteet tai Itsehoitopisteet. Valmiina vastausvaihtoehtona oli hyvin, heikosti ja ei lainkaan. Yhdistyksistä 46 % tunsi pisteet hyvin. Yli puolet yhdistyksistä tunsi pisteet heikosti. Parhaiten pisteet tunnettiin sydän- ja hengitysyhdistyksissä ja heikoiten diabetesyhdistyksissä.

Lisäksi yhdistykseltä kysyttiin osallistuisivatko he Semppi-terveyspisteillä tai Itsehoitopisteillä järjestettäviin terveyden edistämisen tapahtumiin yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Yhdistyksistä osallistuisi tapahtumiin useamman kerran vuodessa 42 %, kerran vuodessa 38 % ja harvemmin tai ei lainkaan 20 %.

3 YHTEENVETO

Kyselyn mukaan yhdistysten välistä kumppanuutta esiintyy runsaasti. Yhteistyötä tehdään samankaltaisten yhdistysten tai samalla alueella toimivien muiden alue- tai paikallisyhdistysten kanssa. Nykyisellään yhdistyskumppanuus on luonteeltaan tapahtumien ja tilaisuuksien sekä retkien ja luentojen järjestämistä. Valtaosalla yhdistyksistä yhteistyö muiden yhdistysten kanssa toimii hyvin. Tulevaisuudessa yhdistyskumppanuudelta toivotaan samoja asioita kuin nykyisin.

Yhdistysten ja kunnan välistä kumppanuutta on verrattain vähän, eikä yhdistyksillä ole suunnitelmassa sitä tehdä. Yhdistykset kokevat vaikuttamismahdollisuudet kuntayhteistyössä yleensä ottaen huonoksi. Ne yhdistykset, joilla oli kuntakumppanuutta, kokivat vaikuttamismahdollisuudet vastaavasti hyväksi tässä kuntayhteistyössä. Yhdistykset haluaisivat antaa omaa osaamista ja kokemusta eri-ikäisten parissa tehtävään kansanterveystyöhön, olla asiantuntijana erilaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa, organisoida erilaista palvelutoimintaa ja toimia muiden yhdistysten kanssa yhteistyössä. Kunnilta odotetaan aiempaa enemmän kiinnostusta yhdistystoimintaan, rahallista tukea ja asiantuntija-apua erilaisiin tilaisuuksiin. Yhdistykset toivoivat kunnilta yhdyshenkilön nimeämistä, jonka tehtävänä olisi muun muassa avustushakemusten vastaanottaminen. Tärkeäksi nähtiin myös se, että kunta-järjestöyhteistyössä selkiytettäisiin yhteistyön periaatteet ja toimintatavat.

Kuntien tuki yhdistyksen näkyvyydelle on hyvin vähäistä. Lähes puolet yhdistyksistä vastasi, ettei tukea yhdistyksen näkyvyydelle esiinny mitenkään tai millään tavoin. Kunnan myöntämät toiminta- ja yleisavustukset ovat suurin tukipalvelumuoto yhdistyksille. Noin puolet yhdistyksistä saa ilman maksua käyttöön kunnalta kokoontumistilat.

Yhdistykset kokevat oman toiminnan ja roolin kunnassa merkittäväksi etenkin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Valtaosa yhdistyksistä totesi, että tässä työssä tarvitaan kunnan ja paikallisyhdistysten välistä yhteistyötä, he haluaisivat osallistua terveyttä ja hyvinvointia käytävään keskusteluun ja vaikuttaa sitä koskevaan päätöksentekoon. Yhdistykset olivat sitä mieltä että, heidän toiminnalla on myönteistä merkitystä kuntalaisten hyvinvointiin.

Yhdistysten toiminnassa painottui erityisesti sosiaalisten kontaktien luominen, eläkeläisten ja/tai vanhusten elämänlaadun parantaminen ja eri sairausryhmiin kuuluvien henkilöiden elämänlaadun parantaminen.

Puolet yhdistyksistä tunsivat Semppi-terveyspisteet ja Itsehoitopisteet hyvin. Pisteillä järjestettäviin terveyttä edistäviin tapahtumiin osallistuttaisiin useamman kerran vuodessa yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

4 TOIMENPITEET

Tulosten analysoinnin jälkeen järjestettiin jokaisessa JAKE-hankkeen pilottikunnassa, Outokummussa, Liperissä, Juuassa, Kontiolahdella ja Kiteellä, tulosten kuulemistilaisuudet kyselyyn osallistuneille alue- ja paikallisyhdistyksille loka-marraskuussa.

Kuulemistilaisuudessa perustettiin jokaiseen pilottikuntaan vaikuttajaryhmä. Ryhmien tarkoituksena on pohtia kyselyssä mukana olleiden kansanterveysjärjestöjen näkökulmasta yhdistys-kuntayhteistyön nykytilaa ja miten sitä voidaan kehittää kuntien kanssa yhteistyössä. Vaikuttajaryhmien toivotaan tuovan pilottikunnissa järjestettäviin Hyvinvointi Hytinätapahtumiin käsiteltäväksi yhdistyksille ajankohtaisia ja tärkeitä asioita. Hytinät ovat eri yhdistysten ja kunnan edustajien yhteinen foorumi, joissa tehdään konsensuspojalta päätöksiä, jotka edistävät kunta-yhdistysyhteistyötä.

Vuoden 2015 aikana pilottikunnissa vaikuttajaryhmissä on noussut tarve seuraavista asioista: 1) Yhdistysohje, jossa tehdään näkyväksi yhdistyksien ja kunnan välisiä pelisääntöjä, 2) tuki ja ohjaus nykyaikaiseen yhdistysviestintään ja 3) yhdistyskentän toiminnan suunnittelu vuosikelloperiaatteella.

Vaikuttajaryhmät aloittivat kokoontumiset marras-joulukuussa ja jatkavat kokoontumisia vähintään neljä kertaa vuodessa hankkeen aikana. Ryhmätoiminta halutaan vakiinnuttaa pysyväksi toiminnaksi pilottikunnissa ja levittää ryhmätoimintamalli muihin pohjoiskarjalaisiin kuntiin. Hankkeen kahtena viimeisenä toimintavuotena luodaan pysyvä toimintatapa vaikuttajaryhmille.

